

Наукові записки Харківського економіко-правового університету.
2005. № 1 (2). С. 64–77.

4. Тускоз Жан. Міжнародне право : підручник. Київ : Арт-Ек, 1998. 416 с.

5. Міжнародне право в документах / за заг. ред. М. В. Буроменського. Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2003. 376 с.

6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : від 16.12.1966 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 20.03.2018).

7. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : від 16.12.1966 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 20.03.2018).

8. Психологический словарь / под ред. В. В. Давыдова, А. В. Запорожца, Б. Ф. Ломова и др. ; научн.-исслед. ин-т общей и педагогической психологии Акад. пед. наук СССР. М.: Педагогика, 1983. 448 с.

9. Гавайська декларація II : від 10.07.1983 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_872 (дата звернення: 20.03.2018).

Одержано 10.04.2018

УДК 342.12

Валерія Володимирівна Коверко,

*студент 6 курсу інституту заочного та дистанційного навчання
Національної академії внутрішніх справ*

ЩОДО КОНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД СТАНОВЛЕННЯ ЧЕТВЕРТОГО ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

З теорії права нам відомо про три покоління прав, що формувалися впродовж багаторічного розвитку суспільства. У кінці ХХ століття мова вже зайшла і про становлення четвертого, що покликано відповісти на ряд специфічних питань, пов'язаних із розвитком медицини, науки та техніки.

Дана тема є актуальною, бо якщо ж з першими трьома поколіннями науковці і правознавці всіх держав світу ще дійшли до певної згоди, то з четвертим поколінням, що досі розвивається та знаходиться в стані «відкриття», у них залишаються величезні протиріччя. Проблема неоднозначності прав четвертого покоління лежить не лише в недостатньому науковому дослідженні цих прав, а й самому понятті того, чим вони є насправді.

Таким чином, такі науковці як Ю. А. Дмитрієв і А. Б. Венгеров вважають, що такі права є закономірним етапом розвитку суспільства, адже викликані науково-технічним прогресом і виникли у зв'язку з розвитком науки та втіленням її розробок у життя (право на доступ до Інтернету, на віртуальну реальність, на ядерну зброю тощо) [3; 4].

Ф. М. Рудінський, В. І. Крусс, Г. Б. Романовський і М. П. Авдєєнкова ототожнюють ці права із біологічними (сوماتичними) правами людини, що пов'язані з експериментами у сфері генетики людини та іншим відкриттям у галузі біології [3; 5; 6] (право на смерть (евтаназію), на штучне запліднення, на зміну статі, заборона клонування людини, на трансплантацію органів тощо).

С. І. Івєнєв називає їх «духовно-моральними правами і свободами людини та громадянина», які проголошують духовні і моральні цінності особистості [7], проте сама Церква вважає інакше, зауважуючи те, що більшість таких прав суперечать нормам релігії та моралі.

У своїй роботі О. Аврамова, О. Жидкова, Р. Трайтурак та інші об'єднали ці три течії наукових думок, запевняючи, що вони всі є складовими прав людини IV покоління, говорячи при цьому ще про такі права як: право на одностатеві шлюби, сім'ю без дитини тощо [8; 9].

Кожне окреме таке право потребує значної уваги як у міжнародному співтоваристві, так і на національному рівні. Сьогодні в Україні активно тривають дискусії про легалізацію двох з таких специфічних прав – це право на смерть (евтаназію) та право на укладання одностатевих шлюбів.

Проблема евтаназії в Україні характеризується поляриністю думок, де з одного боку прихильники ототожнюють її з полегшенням хворому його страждань, то зі сторони опонентів йде визначення цього права як убивства. Не зважаючи на результати соціального опитування, де більше 50 % населення визнають евтаназію як невід'ємне право людини, що повинно мати місце серед основних прав і свобод людини і громадянина, в українському законодавстві дане право не має стійкого підґрунтя для його реалізації, а навіть навпаки – забороняє його [10]. Так, у ч. 4 ст. 281 ЦК України передбачено заборону задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя, а за ч. 3 ст. 52

ЗУ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» медичним працівникам забороняється здійснення евтаназії – навмисного прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждань [11; 12].

У даний час, враховуючи зміни менталітету людей, інтеграцію у світове співтовариство і вступ України до багатьох міжнародних організацій, все ж таки з'являється потенційна можливість легалізації евтаназії, хоч і досі потребує значних змін як у правовій, так і в медичній сферах. Велика кількість помилкових діагнозів, труднощі визначення дійсно безнадійного стану хворого, а з іншого боку – позиція держави, відповідно до якої медицина повинна сприяти збереженню та зміцненню життя і здоров'я людини [10].

Стосовно положення «нетрадиційних» шлюбів в Україні склалося наступним чином. В ч. 1 ст. 21 СК України визначено, що шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану [2]. Отже, оскільки чинним законодавством чітко визначено, що шлюб є сімейним союзом саме жінки та чоловіка, тому одностатевий шлюб в Україні не має жодних правових наслідків. Проте в ст. 26 СК України, яка вказує на осіб, які не можуть перебувати у шлюбі між собою не зазначено осіб однієї статі [2]. Тобто формально закон не дозволяє і не забороняє одностатеві шлюби. Однак і в ст. 51 Конституції України сказано, що шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка [1], а отже, слід все ж таки зауважити, що такий «нетрадиційний» шлюб є заборонений Основним Законом України. Колізія є і в наступному: 15.02.2011 Парламент України ратифікував Європейську конвенцію про усиновлення дітей, деякі положення якої стосуються усиновлення дітей одностатевими парами. Це вступає в конфлікт з чинним законодавством України. Згідно з ч. 3 ст. 211 СК, усиновлювачами не можуть бути особи однієї статі [13].

За оцінками експертів, в Україні через дискримінацію і недотримання прав людини страждання та незручності зазнають близько 5 млн українців. Київ є найбільш лояльним до ЛГБТ містом України і найбільш заселеним ЛГБТ-людьми [13].

Отже, під поняттям прав людини четвертого покоління розуміємо права людини, які пов'язані з науковими відкриттями в галузі мікробіології, медицини, генетики, результатами втручання

у психофізіологічну сферу життя людини, а також науково-технічним прогресом, що ґрунтуються на особистому бажанні та виборі кожної людини і можуть суперечити загальноприйнятим стереотипам та духовно-моральним (релігійним) цінностям.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України : закон України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Сімейний Кодекс України : закон України від 10.01.2002. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 287
3. Авдеенкова М. П., Дмитриев Ю. А. Право на физическую свободу. *Государство и право*. 2005. № 3. С. 19–23.
4. Венгеров А. Б. Теория государства и права : учебник для юридических вузов. М. : Юриспруденция, 2000. 478 с.
5. Рудинский Ф. М. Гражданские права человека: общетеоретические вопросы. *Право и жизнь*. 2000. № 31. С. 15–18.
6. Романовский Г. Б. К вопросу о праве на смерть как юридической основе легализации эвтаназии и самоубийства // Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з медичного права ; II Міжнародної науково-практичної конференції з міжнародного права (2009 р., м. Львів). Львів, 2009. С. 232–234.
7. Ивентьев С. И. Четвертое и пятое поколение прав человека // Гуманитарные науки : сб. науч. тр. Ч. II. Караганда : Изд-во КарГУ, 2010. С. 47–49.
8. Аврамова О., Жидкова О. Четверте покоління прав людини: постановка проблеми. *Право України*. 2010. № 2. С. 101–107.
9. Трайтурак Р. Права людини четвертого покоління: за і проти. *ХайВей*. URL: <http://h.ua/story/66052> (дата звернення: 26.03.2018).
10. Стеценко С. Г., Стеценко В. Ю., Сенюта І. Я. Медичне право України : підручник. Київ : Прав. єдність, 2008. 507 с.
11. Основи законодавства України про охорону здоров'я : закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 4. Ст. 80.
12. Цивільний Кодекс України : закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
13. Одностатевий шлюб // Вікіпедія : віл. енцикл. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Одностатевий_шлюб (дата звернення: 26.03.2018).
14. Скаун О. Ф. Теорія права і держави : підручник. 3-тє вид. Київ : Алерта ; ЦУП, 2011. 524 с.

Одержано 10.04.2018

